

DE VUURJUFFER

Boodschapper van de lente

Zet je in het vroege voorjaar eens aan het water en speur de oevervegetatie af. De eerste libel die rondvliegt is de vuurjuffer, een stevige en veelvoorkomende waterjuffer. Heb je haar gespot, haal dan je zonnebril maar boven. Want dan is de lente officieel begonnen.

Tekst: Brigitte Van Passel

Vervellen, vervellen, vervellen ...

We kennen libellen als kleurrijke, vliegende insecten. Maar daarvoor hebben ze al een heel leven in het water achter de rug. De eitjes worden door het wijfje afgezet op drijvende waterplanten of in plantenstengels. In een paar weken ontwikkelen ze zich tot larven of nimfen. Anders dan bij vlinders is er geen popstadium. In plaats daarvan vervellen de larven meerdere keren. Vuurjufferlarven vervellen wel tien keer en doen hier een tot twee jaar over. In die tijd houden ze zich verborgen tussen de onderwatervegetatie en doen zich tegoed aan alles wat beweegt: dierlijk plankton, wormpjes, insectenlarven en zelfs kleinere vuurjufferlarven. Het zijn echte rovers. Ze wachten tot de prooi dicht genoeg is en klappen dan pijlsnel hun vangmasker open en dicht. Zelf staan de larven op het menu van vissen, amfibieën, waterkevers, waterwantsen, watervogels en andere predatoren.

Geboorte

Na een lange vervellingsperiode is de larve klaar voor de ultieme metamorfose. Hiervoor zoekt hij een plantenstengel in de oevervegetatie op. Het kost hem ongeveer een halfuur om als juffer 'geboren te worden'. De huid breekt open, eerst verschijnt de kop, gevolgd door het borststuk en de voorpoten. Dan grijpt

hij zich vast aan de plantenstengel en wringt zijn achterlijf eruit. Rondom hem sluipen vaak nog meer juffers uit de oevervegetatie. Maar niet iedereen brengt het er levend vanaf. Voor de juffer klaar is voor zijn eerste vlucht, moet hij zijn achterlijf en vleugels oppompen en laten uitharden. In die tijd is hij heel kwetsbaar en een gemakkelijke prooi voor vogels en andere predatoren. Eenmaal ze vlieg zeker zijn, vliegen de jonge imago's (volwassen insecten) weg van het water om te eten, uit te kleuren en geslachtsrijp te worden.

De perfecte tandem

Na enkele weken komen de waterjuffers terug om voort te planten. Het mannetje wacht tot er een wijfje zijn territorium invliegt. Hij gaat erop af en grijpt in volle vlucht haar halsschild. Als de kopeling lukt, vliegt het paar in tandemvlucht verder. Het mannetje kromt zijn achterlijf om een spermapakketje van zijn primaire geslachtsorgaan (segment 9) naar zijn secundaire geslachtsorgaan (segment 2) te brengen. Het vrouwtje buigt haar achterlijf naar voren om contact te maken met het secundaire geslachtsorgaan. Het mannetje verwijdert dan eerst de zaadcellen van een vorig mannetje uit de opslagorganen en blijft in tandem tot de eileg. Pas dan worden de eicellen bevrucht.

Brigitte van Passel, libellenexpert

Brigitte Van Passel is voorzitter van de Libellenwerkgroep Waasland. Je vindt haar vaak in het veld om libellen te inventariseren. Maar ze is ook actief betrokken bij het beheerteam van Natuurpunt Waasland-Noord en ook op het secretariaat van Natuurpunt kom je haar tegen.

De vuurjuffer leeft een tot twee jaar als larve onder water en vervelt dan wel tien keer.

Libel of juffer

Onder libellen verstaan we zowel waterjuffers als 'echte' libellen. Een van de kenmerken waarmee je de twee van elkaar kan onderscheiden, zijn de vleugels. Bij waterjuffers zijn de voor- en achtervleugels bijna identiek. In rust liggen ze samengevouwen op de rug. 'Echte' libellen zijn robuuster en de voor- en achtervleugels verschillen duidelijk van vorm en lengte. In rust liggen hun vleugels gespreid.

325 miljoen jaar

De voorouders van onze libellen leefden 325 miljoen jaar geleden en hadden een vleugelspanwijdte van maar liefst 70 cm. Niet echt een liefelijk insect in die tijd. Daarmee behoren libellen tot de oudste insecten op aarde. Vandaag tellen we in België 72 libellensoorten: 24 waterjuffers en 48 echte libellen.

© Vilda/Ves Adams

BROERTJE

Verwar de vuurjuffer niet met de vuurlibel! De naam én de kleur lijken op elkaar (allebei vuurrood), maar een vuurlibel is een kop groter en houdt zijn vleugels vlak. Samen zal je ze niet gemakkelijk te zien krijgen: vuurjuffers vliegen in de lente, terwijl de vuurlibel een echte zomerse soort is. Pakweg dertig jaar geleden zag je hier nog geen vuurlibellen. De warmteminnende soort kon (wellicht dankzij de klimaatverandering) zijn areaal noordwaarts uitbreiden.

Scharlakenrood: dat mag er misschien als een waarschuwingskleur uitzien, maar mensen hebben van juffers en libellen eigenlijk niets te vrezen. De beestjes hebben namelijk geen angels. Wel een paar kaken die ze gebruiken om prooien (muggen, dazen en diverse kleine beestjes) te verschalken, maar daarmee bijten ze niet door onze huid. Libellen en juffers zullen nooit mensen aanvallen.

Om goed te kunnen vliegen, moeten libellen het warm genoeg hebben: een temperatuur van ongeveer 30°C in hun borststuk. Niet verwonderlijk dat het echte zonnekloppers zijn. Maar te warm is ook niet goed: bij hittegolven dreigt ook voor libellen oververhitting. Om dat te vermijden past de vuurlibel op de warmste momenten zijn rusthouding aan. Het achterlijf bijna loodrecht omhoog, de obeliskhouding: op die manier is de lichaamsoppervlakte die door de zon beschenen wordt, het kleinst.